

ANALIZA ODNOSA TROŠKOVA I KORISTI PROGRAMA ZA RANI RAZVOJ

Program za žene, dojenčad i djecu Medicaid čiji su korisnici 6.5 milijuna djece i njihovih majki u nepovoljnom položaju u SAD-u dobar je primjer kako ograničena analiza odnosa troškova i koristi može imati značajan utjecaj na kreiranje programske politike. Glavni cilj Medicaid programa je poboljšati zdravlje i uhranjenost djece. Pruža dopunsku hranu, zamjensku hranu i zdravstvene usluge, kao i savjetovanje o dojenju trudnicama i roditeljama iz ugroženih skupina (siromašni i gladni), njihovim bebama i djeci do pet godina starosti. Taj je program prošao mnogo procjena. Potvrdilo se da je utjecao na smanjenje vrlo male porođajne težine djeteta za 44% te broj smrti fetusa u zadnjim mjesecima trudnoće za trećinu (procjenu su proveli *US General Accounting Office* 1992; **Rush** i dr. 1988). Jasno je da je program bio uspješan u tehničkom smislu, dakle u smislu poboljšanja zdravlja.

Procjena također pokazuje da je program bio štedljiv u smislu da je "za svaki potrošeni dolar ušteda u troškovima medicinske pomoći bila u rasponu od 1.77\$ do 3.13\$". Ta procjena ne sadrži potpunu procjenu odnosa troškova i koristi programa. Koristi se mjere jedino kao redukcije potrošnje drugog programa (medicinske pomoći). Dodatne koristi, kao što je to učinak više porođajne težine na budućih uspjeh u školi nisu uzete u obzir. Međutim, ova procjena imala je značajan utjecaj

na programsku politiku.

Time što su pokazali da bi *Medicaid* mogao znatno smanjiti troškove, administratori su dobili snažnu i trajnu podršku političara za program.

Sljedeći važan aspekt ove procjene je da ona ovisi o postojanju drugog programa. Procjena udruživanja Medicaid programa i *High/Scope Perry predškolskog programa* pruža drukčiji primjer analize intervencija u obrazovanju male djece. Istraživanje je pratilo 123 djece koja su nasumce raspoređena u programske grupe i kontrolnu grupu. Informacije su se prikupljale godišnje za djecu od 3-11 godina, 14-15 godina i u dobi od 19 godina te od 27 godina. Uključivala je rezultate testova inteligencije, školski uspjeh, zaposlenje i zaradu, vlasništvo doma, kriminalno ponašanje, ovisnost ili korištenje socijalne pomoći te druge aspekte ponašanja.

Među mnogim rezultatima otkrića tog istraživanja (**Schweinhart, Barnes i Weikart** 1993) pokazala je sljedeće za programsku grupu u odnosu na kontrolnu skupinu: visok stupanj pismenosti u dobi od 19 godina, viša mjesečna zarada u dobi od 27, veći postotak vlasništva stana, viši stupanj obrazovanja, niži postotak korištenja socijalne pomoći, manje hapšenja i manje izvanbračnih poroda.

Tablica 1 Procjenjivanje koristi zajedničkih predškolskih programa

1. KORISTI OD NJEGE DJECE

Kad se predškolskom programu doda program njege djeteta i skrbi za majke novčana vrijednost se smanjuje jer je niža od zasebnih troškova za predškolski program i za program njege i skrbi.

2. KOMPENZACIJA VEZANA UZ ZAPOSLENJE

Koristi programa su izmjerene kao razlika u zaradi i koristi između eksperimentalne i kontrolne grupe.

3. DODATNO OBRAZOVANJE ODRASLIH

Predškolski sudionici imali su nižu ratu upisa u večernje škole za odrasle od onih koji nisu polazili predškolu. Vrijednost te koristi je postavljena kao jednakost troškovima tih tečajeva za odrasle.

4. OBRAZOVANJE

Obrazovne koristi programa procijenjene su kao povećana učinkovitost procesa edukacije zbog viših postignuća programske grupe (mjereno kao povećanje u obrazovnim rezultatima- povećanim brojem diplomiranih - ili kao smanjenje u troškovima školovanja - smanjen broj ponavljača). U te procjene uključeni su i troškovi posebnih školskih programa, kao što je dopunska nastava, koji su bili niži za programsku grupu.

5. DOPRINOSI JAVNOJ DOBROBITI

Polaznici zajedničkog predškolskog programa bili su, kao odrasli, manje ovisni o socijalnoj službi. Ta je ušteda također pridodana novčanom koristi programa.

6. DELINKVENCIJA I ZLOČINI

Istraživanje je pokazalo da se polaznici ovakvog zajedničkog programa u manjoj mjeri kriminalno ponašaju. Novčana vrijednost te koristi izračunata je kao zbroj smanjenih troškova žrtava, pravnog sustava i mjera osobne sigurnosti.

Na osnovi tih rezultata, **Schweinhart, Barnes i Weikart** izračunali su da je tijekom životnog vijeka sudionika, Medicaid program društvu vratilo u prosjeku 7.16\$ za svaki uloženi dolar.

Kako su došli do te brojke?

Procjenjivanje troškova (ulaganja) programa relativno je jednostavno. Izračunavnije novčane vrijednosti koristi, međutim, znatno je kompliciranije i uključuje mnogo procjena koje ovise o cilju i rasponu istraživanja te posebnim okolnostima pod kojim je primjenjivan program. Autori su uložili napor da procjene novčanu vrijednost koristi programa kao što je to pokazano u tablici 1.

Pri provođenju te analize autori su imali longitudinalne podatke od skoro tri desetljeća nakon Medicaid intervencije. Mnoge koristi ovakvog zajedničkog predškolskog programa (tj. smanjena ovisnost od socijalnoj službi, smanjen kriminal) javile su se dvije ili tri dekade nakon intervencije. To ih ne čini irelevantnima. Naprotiv, one su glavni doprinositelji općoj vrijednosti programa. No iz praktičnih razloga analizu treba provesti ex ante i svakako znatno prije nego prvi korisnici predškolskog programa dosegnu kraj svog života. Osim toga, čak i u najboljem scenariju ovog primjera, autori su trebali ograničiti svoju analizu na one koristi koje su već bile mjerene u raznim serijama anketiranja.

U većini analiza odnosa koristi i troškova bit će potrebno prvo odlučiti koje dobre ishode programa treba uključiti u procjenu i, kao drugo, kako to financijski postaviti.

Jacques Van der Gaas i Jee-Peng Tan
prevela: Biserka Belicza - Tomljenović

IZVEDBA PROJEKATA

Većinu onoga što djeca nauče u predškolskoj dobi nauče brzo i lako, ispitujući ili poduzimajući razne samostalne aktivnosti, koje ponekad predstavljaju i opasne radnje. Iako ponekad ta dječja znatiželja prelazi granice, dobar odgajatelj njeguje je i potiče, znajući da je to za dijete najprirodniji i najuspješniji način učenja, imajući pri tome u vidu da dijete nikada više neće naučiti tako mnogo u tako kratko vrijeme kao u toj dobi. Osobina djece da mnogo uče vlastitom inicijativom, pitajući i istražujući uz samostalno zaključivanje iskorištena je pri razradi jednog novijeg didaktičkog modela oblikovanja odgojno-obrazovne prakse – **rad na projektu**.

ŠTO JE PROJEKT?

U najopćenitijem smislu, to je **plan aktivnosti**. Za projekt u odgojno-obrazovnom radu važno je istaknuti sljedeće:

- rad na projektu poduzimaju djeca u suradnji s odgajateljicom, ili uz njezinu pomoć, tijekom određenog vremena kako bi se došlo do željenog spoznajnog cilja
- u njemu dolazi do povezanosti i isprepletanja niza praktičnih i intelektualnih aktivnosti koje potiču gotovo sva područja dječjeg razvoja
- osnovna mu je pretpostavka da će dijete radeći na nekom projektu, promatrajući, pitajući, istražujući i poduzimajući određene aktivnosti u svezi s temom projekta te samostalno razmišljajući i zaključujući, širiti svoja znanja do krajnjih granica mogućnosti, aktivirajući pri tome sve svoje sposobnosti (**razvoj interesa, sposobnost donošenja samostalnih odluka, poticanje i ohrabivanje djetetove prirodne radoznalosti, želje za istraživanjem, njegovanje kreativnosti**).

Utemeljitelj projektnog rada na području odgoja i obrazovanja je **Kilpatrick**.

OSNOVNA NAČELA RADA NA PROJEKTU

Postizanje ciljeva kroz rad na projektu bit će omogućeno samo ako odgajateljice prije nego započnu takav način rada s djecom same uspješno svladaju jednu važnu vještinu, a to je **sve ono što smatraju važnim za dijete** (usvajanje znanja, predodžbi, stavova i sl.). **Djeca uče kroz aktivnosti koje ona doživljavaju kao važne**. Zato kao osnovna načela rada na projektu izdvajamo sljedeće:

1. Tema projekta mora biti važna za dijete. Dijete mora biti zainteresirano za ostvarenje cilja rada na projektu!

Budući da su interesi i sposobnosti djece u predškolskoj dobi vrlo heterogeni, u radu na projektu neće sudjelovati uvijek ista djeca iz skupine, nego samo ona koja su za taj rad zainteresirana. Zato je moguće u praksi provesti i projekte koje samostalno inicira i samostalno provodi samo jedno dijete.

Opće je pravilo da djeca, **ne odgajateljice**, moraju biti inicijatori projekta i zainteresirana za rad na projektu. Neka će djeca do toga doći spontano, a neku će potaknuti spremne i nenametljive intervencije odgajateljice. Pritom, u svakom trenutku, djeca moraju znati smisao aktivnosti.

Često se događa da rad na projektu potakne odgajateljica u želji da djeca ovladaju određenim znanjima, vještinama i sl. Čak i tada je potrebno navesti djecu da rad na projektu osjete važnim za sebe, da se za njega zainteresiraju, da osjete da ga rade zato što su to sama odlučila. Tijekom rada na projektu odgajateljica može pomagati djeci da formuliraju **što bi sve radom na projektu mogla i željela doznati** jer im je u toj dobi takva pomoć neophodna. Pritom je dobro koristiti pitanja otvorenog tipa koja omogućuju točan odgovor uskladen s njihovim iskustvima, također je dobro poticati djecu da predlažu što i kako dalje te uvažavaju sugestije koje su dala i inicijativu koju su pokazala.